

සෝභන රාශිය - වෛතසික 25

සෝභන රාශියට අයත් කුසල වෛතසික විසි පහකි. ඒවා ප්‍රධාන කොටස් හතරක් යටතේ වර්ග කොට ඇත.

1. සෝභන සාධාරණ වෛතසික	19 යි
2. චිරති වෛතසික	03 යි
3. අප්පමඤ්ඤා වෛතසික	02 යි
4. පඤ්ඤා වෛතසික	01 යි

යනුවෙනි.

1. සෝභන සාධාරණ වෛතසික - 19

අකුසල් සිත් දොළොස (12) ය, අහේතුක සිත් අටළොස (18) ය යන අකුසල් හා කුසල් හෝ අකුසල් නොවන සිත් හැර ඉතිරි සෝභන සිත්වල යෙදෙන කුසල වෛතසික සෝභන සාධාරණ නම් වේ. එම වෛතසික සියල්ල දහනවයකි.

1. සද්ධා	2. සති	3. හිරි	4. ඔත්තප්ප
5. අලෝභ	6. අදෝස	7. තත්‍රුමඡ්ඤානතතා	8. කායපස්සද්ධි
9. චිත්තපස්සද්ධි	10. කායලහුතා	11. චිත්තලහුතා	12. කායමුදුතා
13. චිත්තමුදුතා	14. කායකම්මඤ්ඤතා	15. චිත්තකම්මඤ්ඤතා	
16. කායපාගුඤ්ඤතා	17. චිත්තපාගුඤ්ඤතා	18. කායුඡ්ඡුකතා	19. චිත්තඡ්ඡුකතා

1. සද්ධා

සද්දහනීති - සද්ධා සා, සම්පයුතතානං ධම්මානං පසාද ලකිණා

බුද්ධාදී තුනුරුවන් කෙරෙහි විශ්වාසය, පිළිගන්නා ස්වභාවය ශ්‍රද්ධාව යි. ඇදහීම, විශ්වාසය, පැහැදීම යන වචනයන්ගෙන් ද ශ්‍රද්ධාව හැඳින්විය හැකි ය. සම්ප්‍රසාදන ශ්‍රද්ධාව හෙවත් චිත්ත වෛතසිකයන් පැහැදවීම හා සම්පකිඤ්ඤා ශ්‍රද්ධාව හෙවත් කුසල වෛතසිකයන්ට පෙරටුව ගමන් කරන ශ්‍රද්ධාව යනුවෙන් මෙය දෙයාකාර ය. අකුසල වෛතසික නිසා සිතේ ඇතිවන අප්‍රසන්න ස්වභාවය ශ්‍රද්ධාවෙන් නැතිවී යයි. තුනුරුවන් කෙරෙහිත් කර්මය, කර්මඵල කෙරෙහිත් විශ්වාසයක් ඇති වේ. ශ්‍රද්ධාව ඇතිවීම බුදුන් වදිති. දන්දෙති. පින්කම් කරති. ශ්‍රද්ධාව නැතිවීම මේවා කිරීමට මැළිවෙති.

2. සති

සරණං සති අසමොහො

සිහි කිරීම සතිය යි. සිතට නිරායාසයෙන් ඇතුළුවන අකුසල ධර්ම වෙනුවට කුසල ධර්ම සිහිපත් කරවීම සතියේ කාර්යය යි. අපිලාපන හෙවත් කුසල් මේවා යැයි සිහිපත් කරවීම හා උපගණ්හන හෙවත් කුසලාකුසල දෙක ම දැන එයින් කුසල් ඉදිරිපත් කිරීම යනාදී වශයෙන් මෙය දෙයාකාර ය.

3. හිරි

හිරියති කාය දුච්චරිතාදීහි ජගුච්ඡතිහි හිරි

වරදෙහි ලජ්ජාවන කුල කාන්තාවක මෙන් කාය දුශ්චරිතාදී පාපයන්ට ඇති ලජ්ජා සහගත බව යි. සත්පුරුෂයෝ අකුසල් කිරීමට ලජ්ජාවෙති. ජීවිතයේ සාමාන්‍යයෙන් ඇතිවන ලජ්ජා සහගත බව ද හිරි නමින් ගැනෙන අතර මෙහි දී විශේෂයෙන් අකුසල් කිරීමට ඇති ලජ්ජාව ගැනේ.

4. ඔක්තප්ප

ඔක්තප්පති ඔක්තප්පං. පාපතො උත්තාසලකිණං

පාපයට බියවන තැනිගන්නා ස්වභාවයයි. හිරි සහ ඔක්තප්ප දෙක ඇතිවිට පාපයෙන් වළකින හෙයින් ලොව පාලනය කරන ධර්මතා දෙකක් ලෙස සැලකේ. කරුණු සතරක් පදනම් කරගෙන බිය ඇති වේ.

1. අත්තානුචාද භය (තමාට තමාම දොස් නගති'යි බිය)
2. පරානුචාද භය (අනුන් තමාට දොස් නගති'යි බිය)
3. දණ්ඩ භය (දඬුවමට බිය)
4. දුග්ගති භය (දුගතියට බිය)

යනු ඒ බිය සතර යි. මෙම කරුණු සතර නිසා ලොව මිනිස්සු නරකින් වැළකෙති.

5. අලෝභ

ලොභ පටිපකෙඛා අලොභො. ආරමමණේ විත්තසස අලගතාලකිණො

අරමුණෙහි නොඇලෙන ස්වභාවය අලෝභය යි. පියුම් පතෙහි ජලය නොඇලෙන්නාක් මෙනි. ලෝභයට විරුද්ධ වූ බලවත් කුසල මූලයකි.

6. අදෝස

දොස පටිපකෙඛා අදොසො, අචණ්ඨිකක ලකිණො

ද්වේශයට විරුද්ධ වූයේ අදෝසය යි. නො කිපෙන ගතියයි. මෙමතිය යැයි පවසනුයේ ද අදෝසය යි. මෙය ද බලවත් කුසල මූලයකි. අලෝභයෙන් දානය වර්ධනය වේ. අද්වේශයෙන් සීලය වර්ධනය වේ.

7. තනුමජ්ඣක්තතා

තෙසු තෙසු ධමමෙසු මජ්ඣක්තතා තනු මජ්ඣක්තතා

සිතට දැනෙන ඒ ඒ අරමුණෙහි ඇලීමක් හෝ ගැටීමක් හෝ නැතිව විත්ත වෛතසික සමච පවත්වාගෙන යාම, මධ්‍යස්ථව පැවැත්වීම මේ නමින් හැඳින් වේ. රාග ද්වේශ ආවේග බලවත්වූ විට හොඳ නරක තැන නොතැන නොපෙනේ. එබඳු සෙසු වෛතසික පාලනය කොට සමච පවත්වන්නේ තනුමජ්ඣක්තතාවයි.

8. කායපස්සද්ධි

කායසස පසසමභනං කාය පසසද්ධි (කාය විතත දරථ වූපසමලක්ඛණා)

මෙහි කාය යනු පඤ්චස්කන්ධයෙන් වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර යන ස්කන්ධය යි. එම ස්කන්ධයේ සංසිද්ධි කායපස්සද්ධි නම්. එනම් වෛතසිකයන්ගේ සන්සුන් බවයි. අකුසලයේ දී උද්ධච්චයෙන් නොසංසුන් වන වෛතසික කායපස්සද්ධියෙන් කුසල පක්‍ෂයේ දී සංසිද්ධ ව යි.

9. විත්තපස්සද්ධි

විතතසස පසසමභනං විතත පසසද්ධි

දිව ආ කෙනෙක් හති ඇර නිසොල්මන් වන්නා සේ විඤ්ඤානස්ඛන්ධයේ හෙවත් සිතෙහි සන්සිද්ධි බව විත්ත පස්සද්ධි නම් වේ. සිත කළඹන උද්ධච්චාදී ක්ලේශයන්ට විරුද්ධව ක්‍රියා කරයි. මෙය වැඩි දියුණු කොට මාර්ග අංගයක් වශයෙන් වඩන කල්හි පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය ලෙස හැඳින් වේ. මෙම කාය සහ විත්ත පස්සද්ධි දෙකෙන් සුළඟෙන් සැලෙන පරඬැල් වැනි විත්ත වෛතසිකයන්ගේ කලබලය සංසිද්ධ ව යි.

10. කායලහුතා

කායසස ලහුභාවො කායලහුතා (කායවිතත ගරුභාව වූපසම ලක්ඛණා)

වෛතසිකයන්ගේ සැහැල්ලු බව කායලහුතා නම් වේ. අකුසල සිතේ දී ඇතිවන මිද්ධ නම් වෛතසිකය සිත බර කරයි. ඒ බර ගතිය මැඩ පවත්වා කුසලයේදී සිත සැහැල්ලු කරන්නේ මෙම කායලහුතාව යි.

11. විත්තලහුතා

විතතසස ලහුභාවො විතතලහුතා

සිතේ සැහැල්ලු බව විත්තලහුතා නම් වේ. අකුසලයේදී ධීන නම් වෛතසිකයෙන් ඇති කරන සිතේ බර ගතිය නැති කරයි. සිත සැහැල්ලු කරයි. මිද්ධයට එරෙහි වෛතසිකය කාය ලහුතාවයි. ධීනයට එරෙහි වෛතසිකය විත්ත ලහුතාවයි.

12. කායමුද්‍රතා

කායසස මුද්‍ර භාවෝ කායමුද්‍රතා

වෛතසිකයන්ගේ මාදු බව, මොලොක් බව කායමුද්‍රතා නම් වේ. අකුසලයේදී දිට්ඨියෙන් හා මානසෙන් සිතේ ඇතිවන තද බව රළු, නොනැමෙන බව කුසල සිතේ දී මැඩපවත්වා වෛතසික මාදු බවට පත් කරන්නේ මේ වෛතසිකය යි. නොනැමෙන හිතුවක්කාරකම ඇතිවන්නේ දිට්ඨිය හා මානය නිසාය. කාය මුද්‍රතාවෙන් ඒ ගතිය දුරු කරයි.

13. චිත්තමුද්‍රතා

චිත්තසස මුද්‍ර භාවෝ චිත්තමුද්‍රතා

දිට්ඨි, මාන නිසා සිතේ ඇතිවන තද බව රළු බව මැඩලා සිත මාදු බවට පත් කෙරෙන්නේ චිත්තමුද්‍රතාවයි. මෙම මුද්‍රතාව නිසා සිත කුසලයට නැමෙන සුලු මොලොක් බවට පත් වේ.

14. කායකම්මඤ්ඤතා

කායසස කම්මඤ්ඤතා කාය කම්මඤ්ඤතා

කුසල වෛතසිකයන් කුසල කර්මයෙහි කඩිසරව යෙදෙන ස්වභාවය යි. පංච නිවරණ ධර්මවලින් ආවරණය වූ සිත අකුසලයට ම මිස කුසලයට උද්යෝගවත් නොවෙයි. එම නිවරණ යටපත් කරමින්, මැඩලමින් වෛතසික කුසලයෙහි ක්‍රියාශීලීව යෙදෙන තත්ත්වයට පත් කරන්නේ කායකම්මඤ්ඤතාව යි.

15. චිත්තකම්මඤ්ඤතා

චිත්තසස කම්මඤ්ඤතා චිත්ත කම්මඤ්ඤතා

සිත කුසල කර්මයන්ට උද්යෝගී වන පරිදි ක්‍රියාශීලී භාවයට පත් කරන්නේ චිත්ත කම්මඤ්ඤතාව යි.

16. කාය පාගුඤ්ඤතා

කායසස පාගුඤ්ඤතා කාය පාගුඤ්ඤතා

වෛතසිකයන්ගේ ගිලන් බව දුරුකර ප්‍රගුණ භාවයට, නිපුණ භාවයට පත් කරන්නේ කාය පාගුඤ්ඤතාව යි. අග්‍රද්ධාව, මුට්ඨස්සතිය, අහිරිකය, අනොත්තප්පය, ආදී අකුසල වෛතසික නිසා වෛතසික චීර්ය සම්පන්නව ක්‍රියා කළ නොහැකි ගිලන් බවට පත්වෙයි. එම අකුසල වෛතසික මැඩලා වෛතසික ධර්ම නිරෝග කරවීම, කාර්යශූර කරවීම මෙයින් අදහස් කෙරේ.

17. විත්තපාගුඤ්ඤතා

විතනසස පාගුඤ්ඤතා විතන පාගුඤ්ඤතා

අග්‍රද්ධා ආදී අකුසල වෛතසික නිසා සිතේ ඇතිවන ගිලන් බව දුරුකොට සිත ප්‍රගුණ කරන්නේ, දක්ෂ කරන්නේ විත්තපාගුඤ්ඤතාව යි. කුසල් කිරීමට පසුනොබා සිත පෙරමුණට ගැනීමට මුල්වන්නේ මේ ප්‍රගුණ බව යි.

18. කායුප්ප්‍රකතා

කායසස උප්‍රභාවො කායුප්ප්‍රකතා

කුසල වෛතසිකයන්ගේ අවංක බව, ඍජු බව හෙවත් ඇද නැති බව කායුප්ප්‍රකතා නම් වේ. මායා (කළ වරද සැඟවීම) සාධේය්‍ය (නැති ගුණ පෙන්වීම) යන ධර්මයන්ගෙන් සෙසු වෛතසිකත් වංක වෙයි. මේ වෛතසිකයෙන් ඒවා මැඩ වෛතසික ඍජු බවට පත් කෙරේ. වැරදිඅතට සහාය වන වෛතසික වෙනුවට හොඳ අතට සහාය වන වෛතසික පෙරට ගන්නේ කායුප්ප්‍රකතාව යි.

19. විත්තුප්ප්‍රකතා

විතනසස උප්‍රකභාවො විත්තුප්ප්‍රකතා

මායා, සාධේය්‍ය යන වංක කරවන වෛතසික ධර්ම මැඩලා සිත අවංක වීම, ඍජු වීම විත්තුප්ප්‍රකතා නම් වේ. අවංකව එකසිතීන් ම කුසලයෙහි යෙදෙන්නේ විත්තුප්ප්‍රකතාවෙනි.

විත්ත වෛතසික එකවර පහළවන්නේ නම් මෙහි අවසන් කුසල වෛතසික දොළස කාය විත්ත වශයෙන් දෙයාකාරයකින් දැක්වූයේ ඇයි? අත්පොළසන් දීමට අත් දෙක ම එක්කළ යුතු වුවත් එක් අතක අනෙක් අත ගැටීමෙන් පමණක් කරන අත්පොළසන් දීමක් ද ඇත. එය අලස අත්පොළසමකි. එසේම විත්ත වෛතසික එකවර පහළ වුවත් එකක් අනික තරම් ක්‍රියාශීලී නොවීමේ ස්වභාවයක් ඇත. එයින් කුසල සිත වුවද නියම ලෙස සක්‍රිය නොවේ. අලස වේ. සාර්ථක කුසල සිතක් වන්නේ විත්ත වෛතසික දෙක ම එකසේ සක්‍රිය වූ විට ය. මෙහි විස්මය නම් වෛතසික සක්‍රිය කරවන්නේත් වෛතසිකයකිනි. සිත සක්‍රිය කරවන්නේත් වෛතසිකයකිනි.

ඉහත දැක් වූ වෛතසික දහනවය විශේෂයක් නැතිව සියලු ම සෝභන සිත්වල යෙදෙන බැවින් සෝභන සාධාරණ නම් වේ.

2. අසාධාරණ ශෝභන වෛතසික 6

විරති වෛතසික තුනත් අප්පමඤ්ඤා වෛතසික දෙකකත් පඤ්ඤා වෛතසිකයන් සමගින් ශෝභන අසාධාරණ වෛතසික සියල්ල සයකි. මේවා සියලු ශෝභන සිත්වල සාධාරණව නොයෙදෙන නිසා මේ නමින් හැඳින් වේ.

■ විරති වෛතසික	03 යි
■ අප්පමඤ්ඤා වෛතසික	02 යි
■ පඤ්ඤා වෛතසික	01 යි

2. විරති වෛතසික - 3

විරති නම් වැළකීම යි. කාය දුශ්චරිතයෙන් හා වාක් දුශ්චරිතයෙන් වැළකීම මෙයින් අදහස් වේ. ඒ අනුව විරති වෛතසික තුනකි.

සම්මාචාචා

සමමා වදනති එතායාති සමමාචාචා. චචි දුචචරිත විරති

යහපත් කථාවෙන් යුක්ත වීම සම්මාචාචා නම් වේ. එනම්, වාග් දුශ්චරිතයෙන් වැළකීම යි. වචනයෙන් සිදුවන දුසිරිත් සතරකි. එනම් බොරුකීම, කේලාම් කීම, ඵරුෂ වචන කීම හා හිස්වචන කීම යි.

සම්මාකම්මන්ත

සමමා පචතොතො කම්මතොතො. සමමා කම්මතොතො. කාය දුචචරිත විරති.

කාය දුශ්චරිතයෙන් වැළකී යහපත් ක්‍රියාවෙන් යුක්තවීම සම්මා කම්මන්තය යි. කයින් සිදුවන අකුසල තුනකි. සතුන් මැරීම. සොරකම් කිරීම. කාම මිථ්‍යාවාරය යනු ඒ අකුසල් තුනයි.

සම්මාආජීව

සමමා ආජීවනති එතොනාති සමමා ආජීවො, මිච්ඡාජීව විරති

සම්මාආජීව යනු යහපත් දිවි පැවැත්ම යි. ඉහත කී ප්‍රාණසාත ආදී දුසිරිත් හතරකින් වීම සඳහා වත් නොකිරීම සම්මාආජීවයයි. ඒ හැරුණු විට ජීවිකාව සඳහා අනුන් රැවටීම, කපටිකම, වංචාව, නැතිගුණ පෙන්වීම ආදී දේ නොකිරීම ද සම්මාආජීවයයි. දීඝ නිකායේ සීලකඛන්ධ වග්ගයේ සුත්‍රවල ඒ ගැන දීර්ඝ විස්තරයක් ඇත.

3. අප්පමඤ්ඤා වෛතසික - 2

ලොව අප්‍රමාණ වූ සත්ත්වයන් අරමුණු කොට පහළ වන වෛතසික අප්පමඤ්ඤා නම් වේ. බ්‍රහ්මචිහාර නමින් ද හැඳින්වෙන මෙම වෛතසික සතරකි. මෙන්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා යනුවෙනි. එයින් අදෝස වෛතසිකයෙන් මෙන්තාවත්, තත්‍රමජ්ඣධන්තතා යන වෛතසිකයෙන් උපෙක්ඛාවත් කලින් දක්වා ඇත. මෙහි දී කරුණා සහ මුදිතා යන දෙක විස්තර කෙරේ.

1. කරුණා

පරදුකෙහි සහි සාධුනං හදය බෙදං ජනෙතීති කරුණා. සා පරදුකබාපනයන කාමනා ලකබණා

අනුන්ගේ දුකෙහි දී සත්පුරුෂයන්ගේ හදවතේ අතිවන අනුකම්පාව කරුණාව යි. තමා දුකින් මිදීමට කැමැත්තක් දක්වන්නා සේ ම අනුන් ද දුකින් මුදවාලීමේ කැමැත්ත එහි විශේෂත්වය යි.

2. මුදිතා

මොදනති එතායාති මුදිතා සා පරසමපතති අනුමොදන ලකබණා

තමන්ට යම් සම්පත්තියක් ලැබුණහොත් සතුටුවන්නාක් මෙන් අනුන්ට ලැබෙන සෑප දැක සතුටු වීම මුදිතාව යි. අනුන්ගේ සම්පත් දැක බොහෝ දෙනා ඊෂ්ඨා උපදවත්. එයට විරුද්ධ වූයේ මුදිතාව යි.

4. පඤ්ඤා වෛතසික 1 යි

පකාරෙන ජානාති, අනිච්චාදි වසෙන අවබුජ්ඣධිති පඤ්ඤා

මෝහයෙන් මිදී අමෝහය හෙවත් ප්‍රඥාව ඇතිකර ගනී. විද්‍යාව යනු ද මෙයට නමකි. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් අරමුණ අවබෝධ කරගනී යන අර්ථයෙන් පඤ්ඤා නම් වේ. මෙය බලවත් කුසල ධර්මයකි. සඤ්ඤා, විඤ්ඤාණ සහ පඤ්ඤා යන වෛතසික තුන සමාන ලෙස පෙනුණ ද මෙහි විෂමතාවක් ඇත. ගැහැණු මිනිසුන් හෝ සත්ත්ව, ද්‍රව්‍ය, ව්‍යාකෂලතා නමින් හැඩයෙන් හඳුනාගැනීම සඤ්ඤාව යි. දරුවෙකු රන් කාසියක් හඳුනාගැනීම වැනි ය. විඤ්ඤාණය වර්ණ වශයෙන්, ජාති වශයෙන් හෝ වෙනත් විශේෂ ලක්ෂණ වශයෙන් හඳුනාගනී. ගැමියෙකු රන් කාසිය හඳුනාගන්නාක් මෙනි. පඤ්ඤා යනු අරමුණෙහි නියම තත්ත්වය මනාව හඳුනා ගැනීම යි. රන්කරුවෙකු රන් කාසියක් හඳුනාගැනීම වැනි ය.

සැලකිය යුතු යි. :- මෙහි එන පාලි පාඨ ආදිය අභිධම්මසූත්‍රවිභාෂිතී නම් අභිධම්මසූ සංගහ ටීකාවෙන් උපුටාගත් බව සලකන්න.

අභ්‍යාස

01. ශෝභන රාශියට අයත් වෛතසික 25 මොනවා ද? මතකයෙන් කියන්න.
02. "කුසල් කිරීමට වෛතසිකවල උපකාරී බව" සනාථ කිරීමට ඔබ කැමති වෛතසික උපයෝගී කරගනිමින් විස්තරයක් කරන්න.